

Den pågående försämringen av tillståndet för Europas kustområden hotar den europeiska levnadsstandarden

Havsnära boende är mycket attraktivt. Många ser kusterna som en oföränderlig tillgång, men i själva verket pågår skadliga och oåterkalleliga förändringar i kusternas ekosystem med oförminskad styrka. De pågående förändringarna i markanvändning i kustområden överträffar utvecklingen på andra områden; till exempel ökar de artificiella ytorna längs Europas kuster tre gånger snabbare än i inlandsområdena. Dessa förändringar är omfattande och beror på en rad faktorer – demografiska förändringar, ekonomisk omstrukturering, ökad levnadsstandard och mer fritid samt globala handelsmönster. I många kustregioner har dessa faktorer lett till snabba förändringar som markant förändrat den långsiktiga hållbarheten i kusternas ekosystem och de funktioner de fyller. Det är också sannolikhet att effekterna på kusternas ekosystem kommer att förstärkas av uppvärmningen av jordens klimat.

Kusternas ekosystem fyller flera funktioner för samhället. Det gäller både försörjning, t.ex. med livsmedel, ved, energitillgångar och naturprodukter, samt kulturtjänster (rekreation), t.ex. för turism och fritid. Kusternas ekosystem fyller också viktiga reglerings- och stödfunktioner, till exempel stabilisering av kustlinjer och skydd mot naturkatastrofer samt rening av förorenat vatten. Eftersom kusterna i allt högre grad fungerar som inkörsport till global handel och logistik har de exploaterats allt mer, vilket lett till att ekosystemets funktioner försämrats.

Dessa trender är betydelsefulla eftersom dessa funktioner utgör en markant andel av kustområdenas samlade ekonomiska värde. Exempelvis

är Europas biologiska havstillgångar i hög grad beroende av kustområdenas kvalitet. Om dessa naturliga funktioner rubbas kommer försämringsprocesserna gradvis att påskyndas och försvåra möjliga ingripanden från samhället. De naturliga funktionerna kan inte ersättas med teknik.

Trots vissa framgångar hör många kustregioner till de minst ekonomiskt utvecklade områdena i EU. 1996 var 19 av de då 25 mindre gynnade områdena i EU-15 kustregioner och detta är fortfarande en viktig fråga för de nya EU-länderna efter utvidgningen. Särskilt mindre öar brottas med sociala och ekonomiska problem (t. ex. migration och brist på ekonomisk infrastruktur).

Hittills har kusternas utveckling hängt samman med ekonomisk omstrukturering. Denna har huvudsakligen uppnåtts genom ökad turism och det uppsving i byggbranschen som denna lett till, särskilt i områdena vid Medelhavet och Atlanten. I andra områden har man prioriterat ekonomisk omstrukturering av fiskerier på grund av att fiskebestånden drastiskt minskat. Vidare har ökningen av antalet hamnar och sjötrafikens omfattning lett till att kusterna blivit plattformar för logistik.

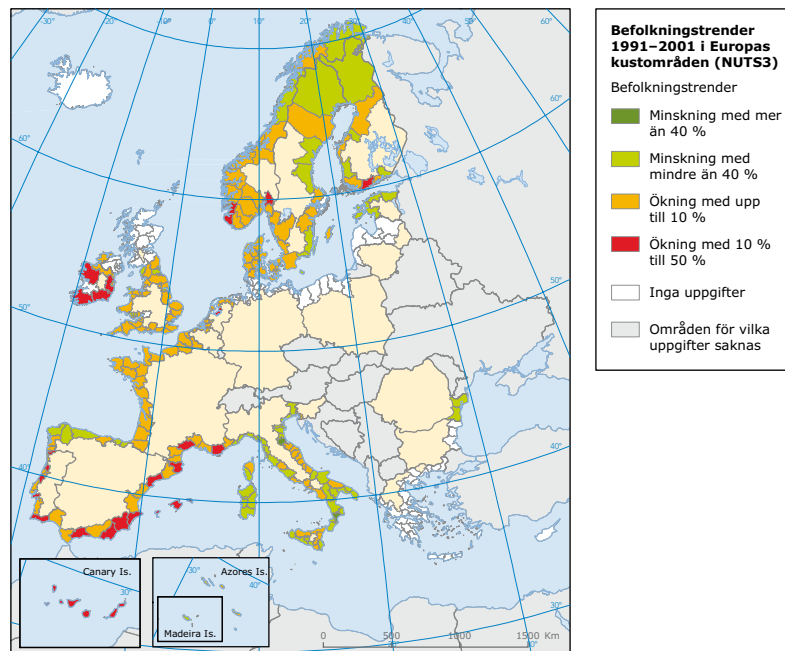
Samtidigt inverkar utbredningen av bebyggelsen, utbyggnaden av hamnar och semesterorter och vattenbruket direkt på ekosystemen. Effekterna sträcker sig utöver den direkta påverkan via

föroreningar, sedimentering och förändringar i kusternas dynamik. Destruktiva fiskemetoder, överfiske på kusternas havsbottnar, klimatförändringar och höjning av vattenståndet utgör också stora hot mot kusternas livsmiljöer, såsom vidsträckta jordbruksmarker, våtmarker och grunda bottnar.

Dessutom är folktätheten i kustregionerna i genomsnitt 10 procent högre än i inlandsområdena; i vissa länder är denna siffra så hög som 50 procent. Mer oroande är att omvandlingen av naturområden vid kusten till artificiella ytor som skapats av människor ökar ännu snabbare än folktätheten. Eftersom sådana förändringar är oåterkalleliga anses de vara ett av de största hoten mot kustområdenas hållbarhet. Bostäder (i många områden främst fritidshus), tjänster och rekreation är de viktigaste faktorerna som motsvarar 61 procent av den totala markanvändningen för artificiella ytor.

Tidigare betraktades de flesta kustområdena som randområden. Idag spelar dock allt flera kustområden en nyckelroll för utvecklingen. I många kustområden i Europa överstiger andelen ytor som skapats av människor 45 procent av kustrensans totala yta (dvs. upp till 1 km från kustlinjen). De områden som nyttjas flitigast finns i kustområdena vid Medelhavet (Frankrike, Spanien och vissa delar av Italien). Hela den franska Atlantkusten är också tätbefolkad, liksom de spanska områdena vid Atlanten (Baskien och Huelva) och

Befolkningstrender i Europas kustområden, 1991–2001

Källa: miljöbyrån 2006, baserat på folkräkningar 1991 och 2001, Eurostat.

omfattande delar av kusten i Portugal. Många kuster vid Nordsjön är också tätbebyggda (Nederländerna och Belgien).

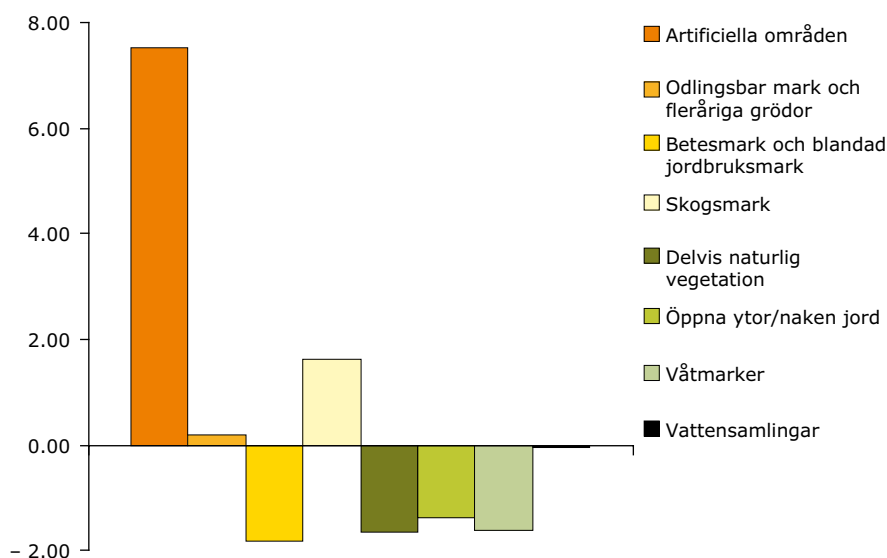
Högre levnadsstandard i hela EU, avregleringen av de europeiska flyglinjerna och den utbredning av lågprisflygbolag som denna lett till har tillsammans med utbyggnaden av de transeuropeiska väg- och järnvägsförbindelserna, kraftigt ökat européernas rörlighet, särskilt deras tillgång till kustområdena. Dessutom innebär ökningen av löneinkomster att fler människor investerar i fritidshus, särskilt i kustområden, för att de både ger god utdelning och nya fritidsmöjligheter. Utbyggnaden av anläggningar och tjänster för personer med fritidshus och turister (t.ex. hotell, äventyrsbad, golfbanor och

go-kartbanor) innebär att många kustområden nu riskerar att förlora sin lokala identitet.

Klimatförändringar innebär ytterligare ett hot mot kustregionerna. De ovannämnda påfrestningar kan redan ha inverkat negativt på den långsiktiga hållbarheten i kusternas ekosystem och därmed även på deras förmåga att klara av de ytterligare påfrestningar som klimatförändringen medför. De största europeiska flodernas slätter har till övervägande del gått förlorade på grund av exploatering (t.ex. Rhen, Elbe och Po). Lågland vid kusten har också exploaterats i ungefär lika snabb takt med en ökning av artificiella ytor med 1 900 kvadratkilometer mellan år 1990 och 2000. Denna trend visar inga tecken på att avta. Till följd av detta förekommer

Förändring i marktäckning i kustområdet på 10 km i 17 europeiska länder, 1990–2000

Nettoförändring i marktäckning i % av första året

Källa: miljöbyrån 2006.

så kallad "coastal squeeze" i många kustområden. Med "coastal squeeze" menas att byggnader och infrastruktur både byggs till och sprids till kusten på bekostnad av de naturliga systemen som normalt fungerar som buffert mellan hav och land. Detta gör

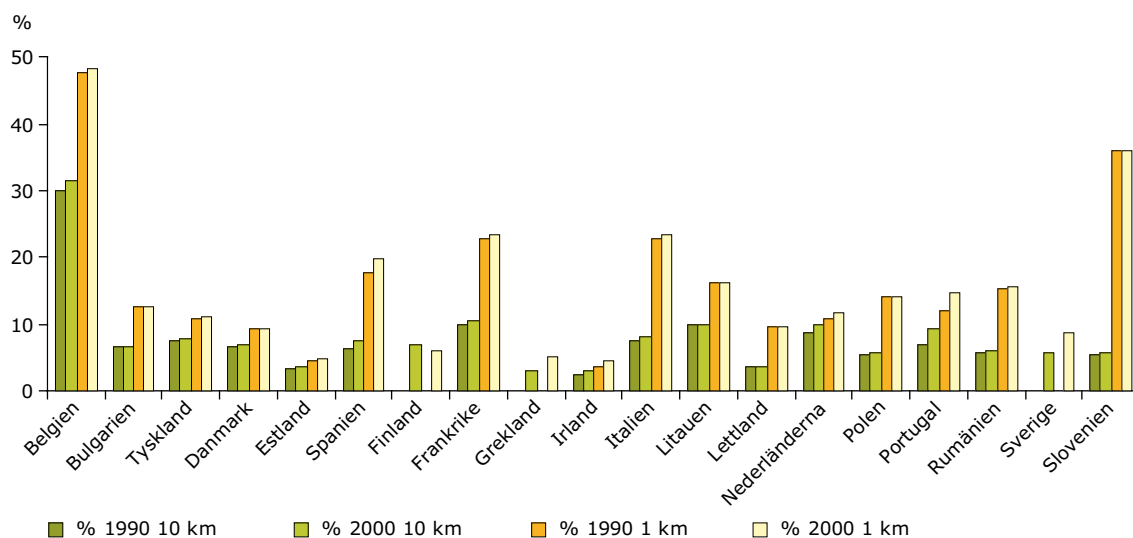
att kustområdenas sårbarhet inför klimatets förändring och stigande havsytta ökar, särskilt under extrema förhållanden som vid stormfloder.

Att förbättra förvaltningen av kustregionerna, bland annat via fysisk planering, skulle kunna

göra kustområdena mindre känsliga för klimatförändringens följder. Nationella strategier för anpassning till klimatets förändring utformas för närvarande i flera länder för att ge tydlig vägledning i arbetet för att öka kusternas naturliga återhämtningsförmåga och göra dem mer robusta inför klimatförändringen.

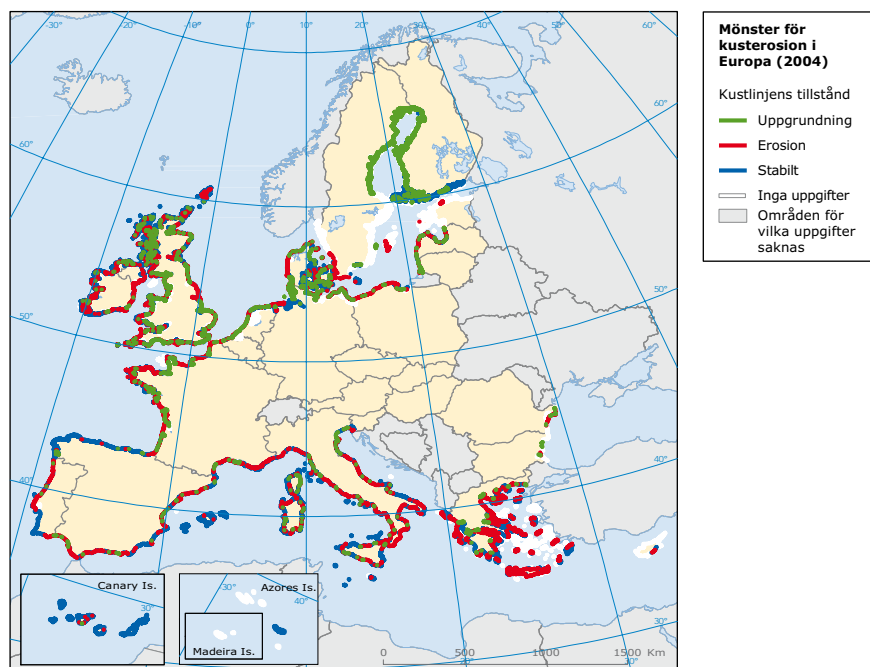
Sedan 1995 har oron för den europeiska kustlinjens tillstånd lett till ett antal EU-initiativ som bygger på konceptet med integrerad förvaltning av kustområden (ICZM). ICZM skall skapa jämvikt mellan behoven av utveckling och skyddet av de tillgångar som kusternas ekonomi bygger på. Det särskilda målet för miljöbyråns arbete är att bidra till att granska rådets och Europaparlamentets rekommendation om genomförandet av en integrerad förvaltning av kustområden (2002/413/EG) 2006. Den europeiska marina temastrategin berör också kusterna genom främjande

Bebyggt område på den 0–1 km långa kustremsan mot hela området på 10 km, 1990–2000

Källa: miljöbyrån 2006.

Mönster för kusterosion i Europa, 2004

Källa: miljöbyrån 2006, baserat på EuroSION, 2004.

av ett ekosystembaserat angreppssätt och föreslag till havsregioner. EU har också börjat utforma en marin politik. Alla dessa nya politiska initiativ kan bidra till att förbättra den integrerade förvaltningen av kusterna och deras ekosystem. En viktig åtgärd för att nå resultat är att utforma sammanhängande åtgärder som omfattar hela denna politik och genomföra dem med hjälp av förbättrade styrningsmekanismer.

Referenser

Miljöbyrån (2006), *The changing faces of Europe's coastal areas*, miljöbyråns rapport nr 6/2006, Europeiska miljöbyrån, Köpenhamn.

European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Denmark

Tel.: +45 33 36 71 00
Fax: +45 33 36 71 99

Web: eea.europa.eu
Enquiries: eea.europa.eu/enquiries

Publications Office

ISBN 92-9167-873-2

9 789291 678730

